

ცირკულარული ეკონომიკის პროგრამა საქართველოში
„საქართველოს ეკონომიკის ცირკულარობის შეფასება“
საქართველოს ეკონომიკის ცირკულარობის დონის შეფასებისადმი მიძღვნილი ეროვნული
შეხვედრა

ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლა წარმოებისა და მოხმარების მეთოდების ძირფესვიან ცვლილებას საჭიროებს. ცირკულარ ეკონომიკაში ნაწარმი იმგვარად იქმნება, რომ იყოს გამძლე, შესაძლებელი იყოს მისი მოდერნიზაცია, შეკეთება და ხელახლა გამოყენება; ამასთან, ხმარებიდან ამოღების შემდეგ გათვალისწინებულია მის დასამზადებლად მოხმარებული მასალების მეორადი გამოყენება. მოხმარების ეტაპზე პროდუქტები იმგვარად იმართება, რომ მაქსიმალურად გამოიყენებოდეს და ექსპლუატაციის ვადა გახანგრძლივდეს, რისი წყალობითაც მათი ღირებულების შენარჩუნება შეძლებისდაგვარად დიდხანს ხდება. ამას ის კომპანიები ახერხებენ, რომლებმაც შეიმუშავეს ახალი ბიზნესმოდელები, სადაც შემოსავალი მომსახურებიდან მიიღება და არა საქონლიდან, ამასთანავე რესურსები უფრო ეფექტიანად მოიხმარება და/ან ხმარებიდან ამოღებული ნაწარმი თუ მასალა ახალ ღირებულებას იძენს. მომხმარებლები კი საქონელს იყენებენ ეფექტიანად და იმგვარად იცილებენ, რომ შესაძლებელი იყოს მათი ხელახლა გამოყენება, ხოლო თუ ასეთი რამ ტექნიკურად შეუძლებელი ან ეკონომიკურად გაუმართლებელია, გადამამუშავებელი ობიექტები მათ გარდაქმნიან მეორად ნედლეულად, რომელმაც შეიძლება წარმოება-მოხმარების ახალი ციკლი გაიაროს. აღნიშნული მოითხოვს მთელი სისტემის მხარდაჭერას, დაწყებული ტექნოლოგიებითა თუ ინფრასტრუქტურით და დამთავრებული ღირებულებათა ჯაჭვის რგოლებსა თუ სხვადასხვა ჯაჭვებს შორის თანამშრომლობის ხელშემწყობი საბაზრო სტრუქტურით, ასევე მმართველობის ფორმითა და რეგულაციებით, რომლებიც კომპანიებს წახალისებს ცირკულარული მიდგომები სოციალურ ნორმად აქციონ, რის შედეგადაც საზოგადოება ცირკულარულ წარმოება-მოხმარებას მიანიჭებს უპირატესობას.

დაისახა რა ძირითად ამოცანად ‘სასიცოცხლო ციკლის დასრულების’ კონცეფცია ჩაანაცვლოს ჩაკეტილი ციკლის ეკონომიკური სისტემით, 2018 წელში საქართველომ ქვეყნის „ნარჩენების მართვის კოდექსით“ გათვალისწინებული მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების (მგვ) კონცეფცია აამოქმედა, რითაც ცირკულარულ ეკონომიკაზე გადასვლის დაჩქარებულ გზას დაადგა. საქართველოს მთავრობის, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების, აკადემიური სექტორისა და საერთაშორისო პარტნიორების შეთანხმებული ძალისხმევით, საქართველოში ასევე ცირკულარული ეკონომიკის სტრატეგიისა და გზამკვლევის შემუშავებაა წამოწყებული, რაც განხორციელდება ყოვლისმომცველი მრავალგანზომილებიანი მიდგომით, რომელიც მოიცავს წარმოებას, მოხმარებას, ნარჩენების მართვას, მეორად ნედლეულს, ინოვაციებს, ინვესტიციებს, ასევე სხვადასხვა სფეროებში მიმდინარე პროექტებს, რომლებსაც სხვადასხვა დარგებში, სხვადასხვა მოთამაშეები ახორციელებენ და ღირებულებათა ჯაჭვის სხვადასხვა რგოლს განეკუთვნება, ან განვითარების სხვადასხვა საფეხურზე იმყოფება.

ცირკულარობაზე დაჩქარებული გადასვლის პროცესის პირველი ნაბიჯია საქართველოს ეკონომიკის ცირკულარობის დონის შესწავლა და ცირკულარული ეკონომიკის სტრატეგიისათვის რეკომენდაციების შემუშავება. ეს საქმიანობა 2020 წელს, ცირკულარული ეკონომიკის მიმდინარე პროგრამის ფარგლებში დაიწყო, რომელსაც საქართველოს ბუნების მკვლევართა კავშირი „ორქისი“ (სბმკ „ორქისი“), საქართველოს მთავრობასთან მჭიდრო თანამშრომლობით და შვედეთის მთავრობის ფინანსური მხარდაჭერით ახორციელებს.

ცირკულარობის დონის შეფასება კომპლექსური პროცესია. მის განსახორციელებლად პროგრამის გუნდმა საქართველოს ეკონომიკური დარგების ცირკულარობის დონე შეაფასა. საწყის ეტაპზე მოხდა გამოცხრილვა, რათა საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ აღრიცხული 90 ეკონომიკური დარგიდან (საქმიანობიდან) შერჩეულიყო ეკონომიკის ცირკულარულ მოდელზე გადასვლის თვალსაზრისით პერსპექტიული დარგები. გამოსაცხრილად ორი მარტივი კრიტერიუმი იქნა გამოყენებული: ეკონომიკური კრიტერიუმი, რომელიც ქვეყნის ეკონომიკაში კონკრეტული დარგის როლს ასახავს (წვლილი მშპ-ში; წლიური გამოშვება; დასაქმებულთა რაოდენობა); და წარმოქმნილი ნარჩენების ან დანაკარგების მოცულობა. გამოცხრილვის შედეგად განისაზღვრა 14 დარგი, რომელთაც ცირკულარული განვითარების შესაძლებლობა (საშუალო, მაღალი ან ძალიან მაღალი) გააჩნია. ამის შემდეგ, პროგრამის გუნდმა 14 შერჩეული დარგი შეაფასა და თითოეული მათგანის მოკლე დახასიათება მოამზადა, რომელიც მოიცავს მასალათა ნაკადების (ნედლეული, ნაწარმი, თანაური პროდუქტები და ნარჩენები), დანაკარგებისა და ნარჩენების, გადამუშავებული ნარჩენების წილის აღწერას, ასევე ნარჩენების გადამუშავების შესაძლებლობის შეფასებას. ამას გარდა, პროგრამის გუნდმა ცირკულარული ეკონომიკის ეროვნული პოლიტიკისთვის რეკომენდირებული რაოდენობრივი სამიზნე მაჩვენებლები და ცირკულარობის მიზნები განსაზღვრა, დარგობრივი შესაძლებლობები გამოავლინა, დარგობრივი პოლიტიკის ვარიანტები შეიმუშავა და საქართველოს ცირკულარული ეკონომიკის გზამკვლევისა და სტრატეგიისათვის რეკომენდაციები მოამზადა.

ეკონომიკის ცირკულარობის დონის შეფასება ამჟამად ბოლო ეტაპებს გადის და 2022 წლის ოქტომბერში დასრულდება. შეფასების პროცესმა ეკონომიკის სხვადასხვა დარგების 13 მაღალკვალიფიციური ექსპერტის 24-თვიანი ინტენსიური მუშაობა მოითხოვა. ექსპერტები მჭიდროდ თანამშრომლობდნენ საქართველოს მთავრობის უწყებათშორის საკოორდინაციო საბჭოსთან, რომელშიც სხვადასხვა სამინისტროებსა და სამთავრობო უწყებებში მომუშავე 36 ექსპერტი შედის. მას საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილე აკადემიკოსი სოლომონ პავლიაშვილი ხელმძღვანელობს. ამას გარდა, ექსპერტებმა წამყვან ბიზნესებთან ინტენსიური კონსულტაციები და ინტერვიუები ჩაატარეს და 82 უახლესი საცნობარო წყარო შეისწავლეს. ქვეყნის ეკონომიკის ცირკულარობის დონის შეფასების ანგარიში უკვე დასრულებულია, ხოლო მისი ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები 2022 წლის 31 ოქტომბერს, ეროვნულ შეხვედრაზე იქნება წარმოდგენილი.